

Podstawy skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego

I. Uwagi wprowadzające

Podstawy skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego¹ (art. 1206 § 1 pkt 1–4 KPC) zostały uregulowane na wzór ustawy modelowej UNCITRAL. W porównaniu do przesłanek z d. art. 712 KPC uległy częściowej korekcie mającej na celu ich unowocześnienie. Artykuł 1206 KPC enumeratywnie wylicza podstawy skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego. Strona jest zobowiązana powołać się na jedną lub kilka podstaw².

W doktrynie panuje zgodność, że jest to katalog zamknięty, strony nie mogą poszerzać go w zapisie na sąd polubowny i tylko na podstawie przesłanek z art. 1206 KPC można uchylić wyrok sądu polubownego³. Takie stanowisko zajął również SN, który stwierdził, że „uchylenie wyroku sądu polubownego może nastąpić wyłącznie z przyczyn wymienionych w art. 1206 KPC”⁴.

Podstawy skargi mają charakter formalny⁵. Sąd, rozpatrując podstawy uchylenia wyroku zgłoszone przez stronę w skardze, nie jest uprawniony do merytorycznego

---

¹ Co do właściwości używania terminu „podstawa skargi” zob. *M. Łaszczuk, J. Szpara*, Postępowanie postarbitrażowe, [w:] *A. Szumański* (red.), System Prawa Handlowego, t. 8: Arbitraż handlowy, red. serii *S. Włodyka*, Warszawa 2010, s. 588–589.

² Por. *T. Ereciński*, Podstawy skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego (uwagi de lege ferenda), [w:] *Polskie prawo prywatne w dobie przemian. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Jerzemu Młynarczykowi*, Gdańsk 2005, s. 51; *T. Ereciński, K. Weitz*, Sąd arbitrażowy, Warszawa 2008, s. 394.

³ Por. *S. Dalka*, Sądownictwo polubowne w PRL, Warszawa 1987, s. 140; *A. Monkiewicz*, Problematyka skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego, *R. Pr.* 2001, z. 6, s. 56–57; *R. Morek*, Mediacja i arbitraż (art. 183¹–183¹⁵, 1154–1217 KPC), Warszawa 2006, s. 258; *M. Uliasz*, Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, t. 2, Warszawa 2007, komentarz do art. 506–1217, s. 779; *Ł. Błaszczak, M. Ludwik*, Sądownictwo polubowne (arbitraż), Warszawa 2007, s. 274; *A. Zieliński*, [w:] Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, red. *A. Zieliński*, Warszawa 2008, s. 1684; *T. Ereciński, K. Weitz*, *op. cit.*, s. 394; *T. Zbiegień*, Skarga o uchylenie wyroku sądu polubownego, [w:] *Międzynarodowy i krajowy arbitraż handlowy u progu XXI w. Księga pamiątkowa dedykowana doktorowi habilitowanemu Tadeuszowi Szurskiemu*, red. *P. Nowaczyk, S. Pieckowski, J. Poczubot, A. Szumański, A. Tynel*, Warszawa 2008, s. 304; *M. Prusak*, Skarga o uchylenie wyroku sądu polubownego, *PPE* 2009, Nr 1–3, s. 93; *D.P. Kała*, Skarga o uchylenie wyroku sądu polubownego (cz. II), *R. Pr.* 2010, z. 3, s. 58.

⁴ Wyr. SN z 11.5.2007 r. (I CSK 82/07, OSNC 2008, Nr 6, poz. 64); *M. Łaszczuk, J. Szpara*, *op. cit.*, s. 590, uznają jednak, że ze względu na charakter klauzuli porządku publicznego jako klauzuli generalnej katalog okoliczności, które mogą uzasadniać uchylenie wyroku, nie jest zamknięty.

⁵ Por. *D.P. Kała*, Skarga..., s. 58; *M. Łaszczuk, J. Szpara*, *op. cit.*, s. 590 – autorzy uznają, że pogląd ten może budzić wątpliwości ze względu na klauzulę porządku publicznego.

badania sporu między stronami. Niedopuszczalne jest, aby sąd państwowy badał, czy sąd polubowny dokonał właściwych ustaleń faktycznych⁶ i prawnych. Sąd państwowy, do którego wniesiono skargę o uchylenie wyroku sądu polubownego, nie działa jako sąd drugiej instancji⁷. Pogląd taki wielokrotnie podzieliły sądy różnych instancji⁸.

W myśl art. 1206 § 2 pkt 2 KPC naruszenie prawa materialnego może być podstawą uchylenia wyroku sądu polubownego jedynie wtedy, gdy wyrok przez swoją treść jest sprzeczny z podstawowymi zasadami porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej (klauzula porządku publicznego). W swojej działalności sąd polubowny nie jest związany przepisami prawa materialnego ani procesowego, ani także prawa prywatnego międzynarodowego. Może stosować zasady słuszności lub dowolne prawo⁹.

Przesłanki wymienione w art. 1206 § 1 i 2 KPC mogą być podniesione przez stronę w skardze¹⁰. Przesłanki z § 2 sąd państwowy rozpoznaje *ex officio*, niezależnie od tego, czy skarżący podniesie je w skardze¹¹. W doktrynie podejmuje się także próby usystematyzowania podstaw skargi. Dokonuje się rozróżnienia na przesłanki kompetencyjne, formalno-proceduralne oraz materialne¹².

⁶ Szerzej zob. K. Weitz, Klauzula porządku publicznego jako podstawa uchylenia wyroku sądu polubownego na tle praktyki sądów, Biul. Arb. 2010, Nr 1, s. 25–28.

⁷ Por. K. Potrzebowski, W. Żywicki, Sądownictwo polubowne. Komentarz praktyczny, Warszawa 1961, s. 90–91; T. Ereciński, Podstawy skargi..., s. 51; R. Morek, *op. cit.*, s. 259; Ł. Błaszczak, M. Ludwik, *op. cit.*, s. 264; A. Zieliński, *op. cit.*, s. 1683, 1685; T. Ereciński, K. Weitz, *op. cit.*, s. 394; T. Zbiegień, *op. cit.*, s. 311; Ł. Błaszczak, Kontrola orzeczenia arbitrażowego ze szczególnym uwzględnieniem klauzuli porządku publicznego, ADR 2008, Nr 3, s. 18; W. Popiołek, O powadze rzeczy osądzonej w postępowaniu arbitrażowym, [w:] Międzynarodowy i krajowy arbitraż handlowy..., s. 173; E. Rablin, Podstawy skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego na podstawie orzecznictwa Sądu Apelacyjnego w Warszawie, MoP-dodatek 2009, Nr 1, s. 33; T. Ereciński, [w:] T. Ereciński, J. Ciszewski, K. Weitz, Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Część czwarta. Przepisy z zakresu międzynarodowego postępowania cywilnego. Część piąta. Sąd polubowny (arbitrażowy), red. T. Ereciński, t. 5, Warszawa 2009, s. 726. M. Łaszczuk, J. Szpara, *op. cit.*, s. 610 uważają, że należy podać w wątpliwość tezę, że sąd nie bada merytorycznie rozstrzygnięcia dokonanego w wyroku arbitrażowym. Kontrola wyroku z punktu widzenia klauzuli porządku publicznego wymaga tego, aby sąd odniósł się do *meritum* sporu, nie ma ona jednak charakteru kontroli instancyjnej.

⁸ Por. wyr. SN z 6.5.1936 r. (C I 1914/35, Zb. Orz. 1937, Nr 1, poz. 1); orz. SN z 6.1.1961 r. (II CR 532/59, PiP 1962, z. 2, s. 346); wyr. SN z 13.12.1967 r. (I CR 445/67, OSNAPiUS 1968, Nr 8–9, poz. 149); wyr. SN z 11.5.2007 r. (I CSK 82/07, OSNC 2008, Nr 6, poz. 64); wyr. SA w Warszawie z 29.11.2006 r. (I ACa 657/06, niepubl.), cyt. za: T. Zbiegień, *op. cit.*, s. 311; wyr. SA w Poznaniu z 16.11.2005 r. (I ACa 912/05, niepubl.), cyt. za: A. Zieliński, *op. cit.*, s. 1685; wyr. SN z 30.9.2010 r. (I CSK 342/10, Legalis); wyr. SN z 14.5.2010 r. (II CSK 592/09, Legalis).

⁹ Por. K. Potrzebowski, W. Żywicki, *op. cit.*, s. 91; T. Ereciński, Podstawy skargi..., s. 45; T. Ereciński, K. Weitz, *op. cit.*, s. 394; Ł. Błaszczak, *op. cit.*, s. 18; T. Ereciński, [w:] Kodeks..., s. 726; zob. wyr. SN z 6.5.1936 r. (C I 1914/35, Zb. Orz. 1937, Nr 1, poz. 1).

¹⁰ M. Łaszczuk, J. Szpara, *op. cit.*, s. 589 – autorzy uznają, że „strona musi wskazać sprecyzowane zastrzeżenia w stosunku do wyroku sądu polubownego (okoliczności faktyczne) oraz je udowodnić, ale ich kwalifikacja z punktu widzenia podstaw skargi należy do sądu”; uznają także, że „błędne zakwalifikowanie przez stronę uchylenia do określonej podstawy nie daje sądowi uprawnienia do tego, aby odmówić uchylenia wyroku, jeżeli uchylenie to da się zakwalifikować jako inna podstawa skargi”.

¹¹ Post. SN z 23.9.2009 r. (I CSK 121/09, OSNC 2010, Nr 4, poz. 57).

¹² Por. R. Golat, Polubowne rozstrzyganie sporów, Warszawa 2007, s. 143; M. Prusak, *op. cit.*, s. 94–95.

II. Podstawy uwzględniane na wniosek strony

1. Brak zapisu na sąd polubowny oraz jego wadliwość

W myśl art. 1206 § 1 pkt 1 KPC strona może w drodze skargi żądać uchylenia wyroku sądu polubownego, jeżeli brak było zapisu na sąd polubowny, zapis na sąd polubowny jest nieważny, bezskuteczny albo utracił moc według prawa dla niego właściwego¹³. Ustawa na równi traktuje brak zapisu oraz jego wadliwość. Pojęcie zapisu obejmuje zarówno klauzulę arbitrażową umieszczoną w kontrakcie, jak i kompromis, sporządzone w formie pisemnej¹⁴.

Brak zapisu na sąd polubowny należy rozumieć tak, że strony nie złożyły zgodnych oświadczeń woli o poddanie sporu rozstrzygnięciu sądu polubownego¹⁵, brak jest klauzuli arbitrażowej w umowie¹⁶, gdy umowa o poddanie sporu sądowi polubownemu była zawarta jedynie w celu zawarcia ugody¹⁷, nie spełniono warunków wynikających z art. 1163 KPC¹⁸, gdy strony zawarły jednocześnie postanowienie o poddaniu sporów rozstrzygnięciu przez sąd polubowny i sądy państwowe lub gdy strony nie zawarły w umowie stanowczego postanowienia o poddaniu sporu rozstrzygnięciu sądu polubownego¹⁹.

Nieważność zapisu na sąd polubowny zachodzi wówczas, gdy nie ma on odpowiedniej treści (art. 1161 § 1 KPC)²⁰ i formy (art. 1162 KPC)²¹ (brak formy pisemnej²², brak

¹³ Szerzej o prawie właściwym i projektowanych przepisach T. Ereciński, [w:] Kodeks..., s. 727; M. Łaszczuk, J. Szpara, *op. cit.*, s. 593–594, uznają, że brak zapisu na sąd polubowny, jego nieważność, bezskuteczność lub utrata mocy podlegają ocenie według prawa właściwego dla zapisu na sąd polubowny. Uznają także, że miarodajne może być też inne prawo, w takim zakresie, w jakim dana kwestia nie jest objęta granicami statutu [czy tu nie powinno być „i” albo „lub”] umowy o arbitraż.

¹⁴ Por. A. Monkiewicz, *op. cit.*, s. 57; R. Morek, *op. cit.*, s. 259; Ł. Błaszczak, M. Ludwik, *op. cit.*, s. 275; T. Ereciński, K. Weitz, *op. cit.*, s. 394–5; M. Prusak, *op. cit.*, s. 93.

¹⁵ Por. S. Dalka, *Sądownictwo...*, s. 140; A. Monkiewicz, *op. cit.*, s. 57; R. Morek, *op. cit.*, s. 259; K. Piasecki, [w:] K. Piasecki (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 3, Warszawa 2007, s. 320; Ł. Błaszczak, M. Ludwik, *op. cit.*, s. 276; T. Ereciński, K. Weitz, *op. cit.*, s. 395; M. Prusak, *op. cit.*, s. 96; M. Łaszczuk, J. Szpara, *op. cit.*, s. 596; M. Tomaszewski, [w:] A. Szumański (red.), *System Prawa Handlowego...*, s. 332; D.P. Kała, Skarga..., s. 58.

¹⁶ Por. T. Ereciński, K. Weitz, *op. cit.*, s. 395.

¹⁷ Por. A. Zieliński, *op. cit.*, s. 1685; Ł. Błaszczak, M. Ludwik, *op. cit.*, s. 276; M. Prusak, *op. cit.*, s. 96; zob. wyr. SN z 11.7.2001 r. (V CKN 379/00, OSNC 2002, Nr 3, poz. 37) z aprobującą glosą R. Kulskiego, PiP 2002, z. 11, s. 101.

¹⁸ Por. T. Ereciński, K. Weitz, *op. cit.*, s. 395.

¹⁹ Por. M. Łaszczuk, J. Szpara, *op. cit.*, s. 596.

²⁰ Zob. R. Morek, *op. cit.*, s. 260; Ł. Błaszczak, M. Ludwik, *op. cit.*, s. 276; T. Ereciński, K. Weitz, *op. cit.*, s. 395; M. Prusak, *op. cit.*, s. 96; M. Tomaszewski, *op. cit.*, s. 333; D.P. Kała, Skarga..., s. 59.

²¹ Por. R. Morek, *op. cit.*, s. 260; Ł. Błaszczak, M. Ludwik, *op. cit.*, s. 276; T. Ereciński, K. Weitz, *op. cit.*, s. 395; M. Tomaszewski, *op. cit.*, s. 334; D.P. Kała, Skarga..., s. 59; M. Pazdan, *Bezskuteczność lub nieważność zapisu na sąd polubowny w prawie polskim*, [w:] *Międzynarodowy i krajowy arbitraż handlowy...*, s. 118–119.

²² Por. S. Dalka, *Kontrola sądu państwowego nad sądami polubownymi działającym w PRL*, [w:] *Proces i prawo. Księga pamiątkowa ku czci prof. J. Jodłowskiego*, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1989, s. 298; M. Prusak, *op. cit.*, s. 96.

podpisów²³), gdy spór nie może być rozstrzygany przez sąd polubowny (art. 1157 KPC)²⁴, gdy zapis zostanie sporządzony przez osobę niemającą zdolności procesowej²⁵. Nieważność może również wynikać z wad oświadczenia woli strony (art. 82 KC i n.)²⁶ lub gdy zapisem objęto osoby niebędące stronami oraz rozstrzygnięto inny spór niż określony w zapisie²⁷. Nie stanowi nieważności zapisu na sąd polubowny objęcie zapisem stosunku prawnego, w którym jedna ze stron była osobą fizyczną²⁸. Udzielenie pełnomocnictwa ogólnego (które jest niewystarczające) do sporządzenia zapisu na sąd polubowny jest najczęstszą przyczyną nieważności tego zapisu, skutkującą uchYLENIEM wyroku sądu polubownego²⁹.

Bezskuteczność zapisu na sąd polubowny stanowi *novum*³⁰ w porównaniu z d. art. 712 § 1 pkt 1 KPC. Ustawodawca nie wskazał *explicite*, kiedy mamy do czynienia z bezskutecznością zapisu na sąd polubowny *in toto*. Przepisy Kodeksu postępowania cywilnego mówią jedynie o bezskuteczności określonych postanowień zapisu (art. 1161 § 2 KPC) lub postanowień umowy stron (art. 1169 § 3, art. 1176 § 2 zd. 2 KPC)³¹. Dodatkowo w innych przypadkach bezskuteczność zapisu w całości stanowi przesłankę stosowania pewnych regulacji (art. 1165 § 2, art. 1206 § 1 pkt 1, art. 1215 § 2 pkt 1 KPC). W tym stanie prawnym powstały rozbieżności w doktrynie co do tego, kiedy należy uznać zapis na sąd polubowny za bezskuteczny. Według jednego poglądu, o bezskuteczności zapisu możemy mówić wówczas, gdy „zapis przestaje wywoływać zamierzone skutki wskutek zdarzeń zaistniałych po jego sporządzeniu, a nie są to zdarzenia, które powodują utratę mocy zapisu (jego wygaśnięcie)”³². Może to nastąpić wówczas, gdy sąd państwowy wydał wyrok w sprawie objętej zapisem na sąd polubowny i wyrok ten się uprawomocnił. Wówczas zapis jest bezskuteczny w zakresie, w którym dotyczył sprawy rozstrzygniętej już wyrokiem sądu państwowego. Podobnie należałoby ocenić przypadek, gdyby taki wyrok wydał nie sąd państwowy, a sąd

²³ Por. S. Dalka, *Sądownictwo...*, s. 140; A. Monkiewicz, *op. cit.*, s. 57; K. Piasecki, *op. cit.*, s. 320; M. Prusak, *op. cit.*, s. 96.

²⁴ Por. Ł. Błaszczak, M. Ludwik, *op. cit.*, s. 276; T. Ereciński, K. Weitz, *op. cit.*, s. 395; A. Zieliński, *op. cit.*, s. 1685; M. Prusak, *op. cit.*, s. 96; M. Tomaszewski, *op. cit.*, s. 333.

²⁵ Por. T. Ereciński, K. Weitz, *op. cit.*, s. 395; M. Tomaszewski, *op. cit.*, s. 334.

²⁶ Por. R. Morek, *op. cit.*, s. 260; Ł. Błaszczak, M. Ludwik, *op. cit.*, s. 276; T. Ereciński, K. Weitz, *op. cit.*, s. 395; M. Prusak, *op. cit.*, s. 96; M. Tomaszewski, *op. cit.*, s. 334.

²⁷ Por. S. Dalka, *Sądownictwo...*, s. 140; *tenże*, *Kontrola...*, s. 298; A. Monkiewicz, *op. cit.*, s. 57; K. Piasecki, *op. cit.*, s. 320.

²⁸ Por. E. Rablin, *op. cit.*, s. 33 i cyt. tam orzeczenie Sądu Apelacyjnego.

²⁹ *Ibidem*.

³⁰ R. Morek domniemuje, że wprowadzenie pojęcia bezskuteczności związane było z nowelizacją prawa upadłościowego i naprawczego, zob. R. Morek, *op. cit.*, s. 166, 260; M. Pazdan uważa, że R. Morek zbyt wąsko ujął powody wprowadzenia pojęcia bezskuteczności do Kodeksu postępowania cywilnego. Uważa że: „W czasie tworzenia tych przepisów zdawano sobie sprawę, że wykorzystanie jedynie konstrukcji nieważności zaciemniałoby złożony obraz wadliwości zapisu na sąd polubowny (zwłaszcza przy uwzględnieniu obcych systemów prawnych). Mogłoby stać się źródłem nieporozumień i trudności w trakcie odpowiedniego stosowania przepisów polskiego Kodeksu cywilnego do oceny zapisu na sąd polubowny. Utrudniłoby stosowanie prawa obcego do oceny wadliwości zapisu na sąd polubowny w przypadku, gdy zapis podlega prawu obcemu” – M. Pazdan, *Bezskuteczność...*, s. 114.

³¹ M. Pazdan używa w odniesieniu do tych instytucji pojęcia bezskuteczności częściowej, por. M. Pazdan, *Bezskuteczność...*, s. 114.

³² T. Ereciński, K. Weitz, *op. cit.*, s. 157.

polubowny, z wyłączeniem sytuacji, gdyby doszło do uchylenia tego wyroku na skutek wniesienia skargi o jego uchylenie przez sąd państwowy³³. Według odmiennego poglądu bezskuteczność zapisu na sąd polubowny należy wyklądać z zastosowaniem prawa materialnego. A więc do zapisu na sąd polubowny należy odnieść przepisy Kodeksu cywilnego dotyczące bezskuteczności zawieszony (art. 63 KC) oraz bezskuteczności względnej (art. 59 KC)³⁴. Wydaje się, że pogląd drugi jest mniej trafny z racji charakteru prawnego zapisu na sąd polubowny. Zgodnie z koncepcją prawnoprosesową zapisu na sąd polubowny, zapis jest instytucją prawa procesowego i przepisy Kodeksu cywilnego należy do niego stosować odpowiednio³⁵. W przypadku oceny bezskuteczności zapisu na sąd polubowny przepisy Kodeksu cywilnego o bezskuteczności zawieszony i względnej nie mają zastosowania. Z bezskutecznością zapisu na sąd polubowny mamy także do czynienia wówczas, gdy klauzula arbitrażowa umieszczona we wzorcu umownym i wprowadzona do umowy z konsumentem okaże się postanowieniem niedozwolonym (art. 385³ pkt 23 KC)³⁶. Niezależnie od tego, czy taki zapis na sąd polubowny uznamy za nieważny³⁷ czy bezskuteczny, będzie to stanowić przesłankę, na której można oprzeć skargę o uchylenie wyroku sądu polubownego. Inni autorzy uznają także, że z bezskutecznością możemy mieć do czynienia wówczas, gdy strony odwołały się do nieistniejącej stałej instytucji arbitrażowej bądź nieistniejącego regulaminu postępowania lub gdy zlikwidowano po zawarciu zapisu na sąd polubowny stałą instytucję arbitrażową wskazaną przez strony w zapisie na sąd polubowny³⁸.

Utrata mocy zapisu według prawa dla niego właściwego następuje w przypadkach wskazanych w art. 1168 i 1195 § 4 KPC³⁹. Wygaśnięcie zapisu może także nastąpić na skutek zastosowania prawa materialnego (wady oświadczenia woli, ziszczenie się warunku rozwiązującego przewidzianego w zapisie na sąd polubowny, przekroczenie czasu przewidzianego na wydanie wyroku przez sąd polubowny). Także strony mogą w każdym czasie rozwiązać umowę o arbitraż. Zapis traci również moc na podstawie art. 142 i 147 ustawy⁴⁰ z 28.2.2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze⁴¹. Zapis wygasa z mocy prawa na podstawie przyczyn wymienionych w ustawie⁴². Także wydanie wyroku arbitrażowego, o ile nie został uchylony powoduje utratę mocy przez zapis na sąd polubowny⁴³.

³³ Por. *ibidem*.

³⁴ Por. A. Zieliński, *op. cit.*, s. 1645; M. Tomaszewski, *op. cit.*, s. 336–337; M. Pazdan uznaje, że niezachowanie formy zapisu powoduje jego bezskuteczność, por. M. Pazdan, *Bezskuteczność...*, s. 118–119.

³⁵ Szerzej na temat charakteru prawnego zapisu na sąd polubowny zob. D.P. Kała, *Charakter prawny zapisu na sąd polubowny*, [w:] *Ogólnopolski Zjazd Cywilistów Studentów. 45 lat kodeksów cywilnych*, red. J.J. Skoczylas, D.P. Kała, P. Potakowski, Lublin 2009, s. 165–175.

³⁶ Por. R. Morek, *op. cit.*, s. 260; Ł. Błaszczak, M. Ludwik, *op. cit.*, s. 276; T. Ereciński, K. Weitz, *op. cit.*, s. 157; M. Tomaszewski, *op. cit.*, s. 337; D.P. Kała, *Skarga...*, s. 60.

³⁷ Zob. T. Ereciński, K. Weitz, *op. cit.*, s. 157.

³⁸ M. Łaszczuk, J. Szpara, *op. cit.*, s. 597.

³⁹ Por. M. Tomaszewski, *op. cit.*, s. 339–340.

⁴⁰ Tekst jedn. Dz.U. z 2012 r., poz. 1112.

⁴¹ Por. R. Morek, *op. cit.*, s. 162–165; T. Ereciński, K. Weitz, *op. cit.*, s. 395–396; szerzej o przyczynach wygaśnięcia zob. T. Ereciński, K. Weitz, *op. cit.*, s. 158–163; M. Tomaszewski, *op. cit.*, s. 341–342; D.P. Kała, *Skarga...*, s. 60.

⁴² Por. T. Ereciński, K. Weitz, *op. cit.*, s. 396.

⁴³ Por. M. Łaszczuk, J. Szpara, *op. cit.*, s. 597.

2. Pozbawienie strony możliwości obrony swoich praw

Zgodnie z art. 1206 § 1 pkt 2 KPC strona może żądać uchylenia wyroku sądu polubownego, jeżeli nie była należycie zawiadomiona o wyznaczeniu arbitra, o postępowaniu przed sądem polubownym lub w inny sposób była pozbawiona możliwości obrony swoich praw przed sądem polubownym. Należyte zawiadomienie strony zostało określone przez art. 1160 KPC. W doktrynie uznaje się także, że brak należytego zawiadomienia może też polegać na wadliwej treści zawiadomienia, na braku zawiadomienia o poszczególnych czynnościach postępowania, takich jak posiedzenia, wyznaczenie terminu do przedstawienia stanowiska, brak powiadomienia o dopuszczeniu dowodu z opinii biegłego; przy czym musi to rzeczywiście skutkować pozbawieniem strony możliwości obrony⁴⁴. Możliwość obrony swoich praw związana jest z zasadą równości stron w postępowaniu arbitrażowym określoną w art. 1183 KPC⁴⁵. Sąd Najwyższy stwierdził, że „pozbawienie obrony swoich praw należy rozumieć w sposób ścisły”⁴⁶. Każda ze stron powinna mieć zapewnione prawo do wysłuchania i przedstawienia swoich twierdzeń oraz dowodów na ich poparcie. Związane jest to także z prawem ustosunkowania się do twierdzeń i dowodów przedstawianych przez stronę przeciwną⁴⁷ bądź o okolicznościach znanych arbitrom z innych źródeł niż stanowiska stron⁴⁸. Pozbawienie możliwości obrony musi nastąpić na skutek działania sądu. Nie może to wynikać z winy strony, która nie podejmuje obrony swoich praw⁴⁹. Pozbawienie możliwości obrony nastąpi dopiero, gdy sąd polubowny w ogóle nie wysłuchał strony lub uniemożliwił jej złożenie oświadczeń. Takim pozbawieniem nie jest odrzucenie przez sąd polubowny dowodu przedstawionego przez stronę, na skutek uznania, że jest on zbędny. Sąd państwowy nie ma natomiast upoważnienia do badania, czy sąd polubowny słusznie uznał dany dowód za zbędny. Byłoby to nieuprawnione wkroczenie w *meritum* sprawy⁵⁰. W doktrynie przyjmuje się, że gdyby uznać twierdzenie o powszechności instytucji poszukiwania dokumentów u strony przeciwnej, to „odmowa poszukiwania dokumentów u strony przeciwnej musiałaby być naruszeniem zasad postępowania lub nawet pozbawieniem możliwości dochodzenia lub obrony jej praw”.

⁴⁴ Por. *ibidem*, s. 598.

⁴⁵ Por. R. Morek, *op. cit.*, s. 261; Ł. Błaszczak, M. Ludwik, *op. cit.*, s. 277; T. Ereciński, K. Weitz, *op. cit.*, s. 396; M. Prusak, *op. cit.*, s. 98.

⁴⁶ Wyr. SN z 13.12.2006 r. (II CSK 289/06, OSG 2007, Nr 12, poz. 123).

⁴⁷ Por. S. Dalka, *Sądownictwo...*, s. 142; A. Monkiewicz, *op. cit.*, s. 58–59; R. Morek, *op. cit.*, s. 261; Ł. Błaszczak, M. Ludwik, *op. cit.*, s. 276–277; T. Ereciński, K. Weitz, *op. cit.*, s. 396; R. Kułski, *Sposób prowadzenia dowodów w postępowaniu przed sądem polubownym*, [w:] *Sądy polubowne i mediacja*, red. J. Olszewski, Warszawa 2008, s. 281; M. Prusak, *op. cit.*, s. 98; D.P. Kała, Skarga..., s. 60.

⁴⁸ Por. M. Łaszczuk, J. Szpara, *op. cit.*, s. 599.

⁴⁹ Por. Ł. Błaszczak, M. Ludwik, *op. cit.*, s. 277; M. Prusak, *op. cit.*, s. 99; D.P. Kała, Skarga..., s. 60.

⁵⁰ Por. W. Miszewski, *Proces cywilny w zarysie*, cz. 1, Warszawa–Łódź 1946, s. 261; K. Potrzebowski, *W. Żywicki, op. cit.*, s. 94; S. Dalka, *Sądownictwo...*, s. 142; A. Monkiewicz, *op. cit.*, s. 59; R. Morek, *op. cit.*, s. 261–262; K. Piasecki, *op. cit.*, s. 320; Ł. Błaszczak, M. Ludwik, *op. cit.*, s. 277; A. Zieliński, *op. cit.*, s. 1685; T. Ereciński, K. Weitz, *op. cit.*, s. 395; T. Zbiegień, *op. cit.*, s. 306; M. Prusak, *op. cit.*, s. 99–100; D.P. Kała, Skarga..., s. 60; wyr. SN z 13.12.2006 r. (II CSK 289/06, OSG 2007, Nr 12, poz. 123).

Na tej podstawie można by oprzeć zarzut skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego⁵¹. „Pozbawienie strony możliwości obrony jej praw stanowi względną przyczynę uchylenia orzeczenia sądu polubownego, powoduje więc jego uchylenia tylko wówczas gdy wpłynęło na treść orzeczenia”⁵².

3. Wyrokowanie co do sporu nieobjętego zapisem lub wykraczającego poza jego zakres

Kolejną podstawą wnioskowania o uchylenie wyroku sądu polubownego jest wyrok sądu polubownego, który dotyczy sporu nieobjętego zapisem na sąd polubowny lub wykracza poza zakres takiego zapisu. Jeżeli jednak rozstrzygnięcie w sprawach objętych zapisem na sąd polubowny daje się oddzielić od rozstrzygnięcia w sprawach nieobjętych tym zapisem lub wykraczających poza jego zakres, wyrok może być uchylony jedynie w zakresie spraw nieobjętych zapisem lub wykraczających poza ten zakres. Przekroczenie zakresu zapisu na sąd polubowny nie może stanowić podstawy uchylenia wyroku, jeżeli strona, która brała udział w postępowaniu, nie zgłaszała zarzutów co do rozpoznania roszczeń wykraczających poza zakres zapisu (art. 1206 § 1 pkt 3 KPC). Należy zgodzić się z poglądem, że zakres zapisu na sąd polubowny odnosi się jedynie do granic przedmiotowych. Nie można żądać uchylenia wyroku, jeżeli został on wydany w stosunku do osoby, która nie była objęta zapisem albo nie była następcą ogólnym strony, która podpisała zapis na sąd polubowny⁵³. W doktrynie uznaje się także, że wykroczenie poza zapis może polegać na przekroczeniu przez sąd polubowny kompetencji przyznanych mu przez strony w zapisie, np.: orzekanie na zasadach słuszności mimo braku upoważnienia przez strony, wydanie orzeczenia w formie nieprzewidzianej przez strony, przekroczenie terminu do wydania wyroku lub wszczęcia postępowania arbitrażowego⁵⁴.

4. Niezachowanie wymagań co do składu sądu polubownego oraz podstawowych zasad postępowania przed tym sądem

Zgodnie z art. 1206 § 1 pkt 4 KPC strona może żądać uchylenia wyroku sądu polubownego, jeżeli nie zachowano wymagań co do składu sądu polubownego lub

---

⁵¹ Por. P. Pietkiewicz, Postępowanie przed sądem polubownym. Poszukiwanie dokumentów u strony postępowania oraz u osoby trzeciej, [w:] Księga pamiątkowa 60-lecia Sądu Arbitrażowego przy Krajowej Izbie Gospodarczej w Warszawie, red. J. Okolski, A. Calus, M. Pazdan, S. Sołtyński, T. Wardyński, S. Włodyka, Warszawa 2010, s. 277.

⁵² Wyr. SN z 13.12.2006 r. (II CSK 289/06, OSG 2007, Nr 12, poz. 123).

⁵³ Por. Ł. Błaszczak, M. Ludwik, *op. cit.*, s. 278; T. Ereciński, K. Weitz, *op. cit.*, s. 395. K. Potrzebowski, W. Żywicki (*op. cit.*, s. 97) uważali, że przekroczenie granic zapisu następuje także wtedy, gdy wyrok wydano w stosunku do osób, które nie przystąpiły do zapisu. Z poglądem tym zgadzają się M. Łaszczuk, J. Szpara, *op. cit.*, s. 36; R. Morek (*op. cit.*, s. 262) wyraża wątpliwości, czy zakres zapisu odnosi się także do granic podmiotowych.

⁵⁴ Por. M. Łaszczuk, J. Szpara, *op. cit.*, s. 601.

podstawowych zasad postępowania przed tym sądem wynikających z ustawy lub określonych przez strony⁵⁵.

Wymagania co do składu sądu polubownego zostały określone w art. 1169–1179 KPC⁵⁶. Skład sądu polubownego może zostać określony przez regulamin stałego sądu polubownego. Sąd Najwyższy uznał, że „Pogwałcenie przepisów o składzie sądu polubownego stanowi w świetle obowiązujących zasad prawa bezzwzględną przyczynę uzasadniającą, w każdym wypadku, uchylenie orzeczenia sądu polubownego”⁵⁷.

Do nowego art. 1206 § 1 pkt 4 KPC nie przeniesiono uchybień wymienionych w dawnym art. 712 § 1 pkt 3 KPC, tj. naruszenia przepisów o głosowaniu, wyłączeniu sędziego i o wyroku. Nie ulega jednak wątpliwości, że naruszenie tych przepisów stanowi także po nowelizacji naruszenie podstawowych zasad postępowania przed sądem polubownym i jest podstawą skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego⁵⁸. W doktrynie uznaje się, że wprowadzenie do art. 1206 § 1 pkt 4 KPC niedookreślonej przesłanki „podstawowych zasad postępowania przed sądem polubownym” powoduje rozbieżności interpretacyjne oraz niepewność dla stron i sądu powszechnego, co należy uznać za zasadę postępowania, która ma znaczenie podstawowe⁵⁹. Podkreśla się, że czytelniejszy pod tym względem był poprzedni art. 712 § 3 KPC, który odwoływał się do przesłanki „niezachowania trybu postępowania przed sądem polubownym”⁶⁰. W związku z tym postuluje się nowelizację przepisu i wprowadzenie do niego przesłanki „naruszenia zasad postępowania mającego wpływ na treść wyroku”⁶¹ bądź powrót do wcześniejszej przesłanki wyrażonej w d. art. 712 § 3 KPC⁶². Ustawodawca nie formułuje definicji i katalogu zasad podstawowych. W piśmiennictwie uznaje się, że przesłanka „podstawowych zasad postępowania przed sądem polubownym” powinna być interpretowana w sposób zawężający⁶³. Podstawę uchylenia wyroku sądu polubownego powinno więc stanowić naruszenie zasad, które miały istotny wpływ na wydane rozstrzygnięcie⁶⁴, zasad sprawiedliwego procesu⁶⁵, naczelnych zasad

⁵⁵ Zob. J. Szpara, M. Łaszczuk, Czy autonomia stron w ustalaniu reguł postępowania przed sądem polubownym jest ograniczona w czasie?, [w:] Księga pamiątkowa 60-lecia Sądu Arbitrażowego, *op. cit.*, s. 280–292; autorzy stoją na stanowisku, że prawo stron do regulowania procedury trwa przez całe postępowanie arbitrażowe, zob. s. 287.

⁵⁶ M. Łaszczuk, J. Szpara, *op. cit.*, s. 602 uznają, że niezachowanie wymagań co do składu sądu polubownego może polegać także na niezachowaniu wymagań co do cech, kwalifikacji czy narodowości arbitrów, wynikających z Kodeksu postępowania cywilnego lub uzgodnionych przez strony.

⁵⁷ Orz. SN z 17.9.1956 r. (III CR 505/56, OSNCK 1957, Nr 2, poz. 59).

⁵⁸ Por. R. Morek, *op. cit.*, s. 263; T. Ereciński, K. Weitz, *op. cit.*, s. 396; M. Uliasz (*op. cit.*, s. 780) uważa, że stanowi to zawężenie zakresu uchybień prowadzących do uchylenia wyroku sądu polubownego; podobnie M. Prusak, *op. cit.*, s. 102.

⁵⁹ Por. M. Uliasz, *op. cit.*, s. 781; A. Zieliński, *op. cit.*, s. 1686; M. Prusak, *op. cit.*, s. 103–104.

⁶⁰ Por. A. Zieliński, *op. cit.*, s. 1686; M. Prusak, *op. cit.*, s. 103–104.

⁶¹ Por. M. Uliasz, *op. cit.*, s. 781; M. Łaszczuk, J. Szpara, *op. cit.*, s. 602.

⁶² Por. A. Zieliński, *op. cit.*, s. 1686.

⁶³ Por. T. Ereciński, K. Weitz, *op. cit.*, s. 397.

⁶⁴ Por. Ł. Błaszczak, M. Ludwik, *op. cit.*, s. 279; T. Zbiegień, *op. cit.*, s. 307; T. Ereciński, K. Weitz (*op. cit.*, s. 397) mówią tu o uchybieniach, a nie zasadach.

⁶⁵ Por. T. Ereciński, K. Weitz, *op. cit.*, s. 397.

postępowania⁶⁶ oraz tych, które można uznać za zasady podstawowe⁶⁷. Zgodzić się należy z poglądem, że podstawę skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego stanowi naruszenie zasad równości⁶⁸, dyspozycyjności, kontradiktoryjności, poufności i bezstronności arbitra(-ów)⁶⁹. Istotne znaczenie ma w tym miejscu prekluzja co do zarzutu niewłaściwego prowadzenia postępowania przez sąd polubowny wyrażona w art. 1193 KPC, zgodnie z którym, strona nie może podnieść zarzutu uchybienia przepisom dyspozytywnym Części piątej KPC oraz zasadom postępowania przed sądem polubownym ustalonym przez strony, przed sądem polubownym oraz w skardze o uchylenie wyroku sądu polubownego, jeżeli o powyższym uchybieniu wiedziała i nie podniosła zarzutu niezwłocznie lub w terminie określonym przez strony lub Część piątą KPC. Sąd Apelacyjny w Warszawie uznał, że nie naruszono zasad postępowania przed sądem polubownym przez rozpoznanie sprawy pod nieobecność pełnomocnika oraz przekroczenie terminu do wydania wyroku⁷⁰. Zasady postępowania zostaną naruszone, jeżeli sąd polubowny wyda wyrok pomimo zawarcia przez strony ugody⁷¹. W doktrynie uznaje się także, że naruszenie podstawowych zasad może nastąpić, gdy rozstrzygnięcie zapadnie według ogólnych zasad prawa lub zasad słuszności, pomimo braku wyraźnego upoważnienia przez strony lub gdy sąd polubowny rażąco błędnie zastosował prawo właściwe⁷².

5. Przepięstwo

Uchylenia wyroku sądu polubownego można także żądać, powołując się na podstawę skargi wyrażoną w art. 1206 § 1 pkt 5 KPC, tzn. uzyskanie wyroku za pomocą przestępstwa, albo jeżeli podstawą wydania wyroku był dokument podrobiony lub przerobiony. Podstaw tych nie przewiduje prawo modelowe UNCITRAL. Nawiązują one swoją treścią do właściwych podstaw restytucyjnych wyrażonych w art. 403 § 1 KPC, służących do wznowienia postępowania. Kodeks karny nie podaje definicji przestępstwa *explicite*. Doktryna wyprowadza ją z wielu przepisów kodeksowych. „Przestępstwem jest czyn człowieka zabroniony pod groźbą kary przez obowiązującą ustawę określającą jego znamiona, zawiniony i społecznie szkodliwy w stopniu wyższym niż znikomy”⁷³. Wyrok można uzyskać za pomoc w przestępstwie, jeżeli czyn przestępczy bezpośrednio wpływa na kształtowanie treści orzeczenia, lub pośrednio, np. przez wpływ na działanie

⁶⁶ Por. T. Zbiegień, *op. cit.*, s. 307.

⁶⁷ Por. Ł. Błaszczak, M. Ludwik, *op. cit.*, s. 279.

⁶⁸ Szerzej na temat tej zasady zob. A.W. Wiśniewski, Zasada równości stron w umowie o arbitraż oraz w procesie powołania zespołu orzekającego; art. 1161 § 2 oraz art. 1169 § 3 k.p.c., [w:] Księga pamiątkowa 60-lecia Sądu Arbitrażowego, *op. cit.*, s. 333–347; por. P. Pietkiewicz, *op. cit.*, s. 277 – uważa, że naruszeniem zasady równości stron byłoby odmówienie przez arbitrowi stronie możliwości poszukiwania dokumentów w zakresie przez nią wnioskowanym.

⁶⁹ Por. Ł. Błaszczak, M. Ludwik, *op. cit.*, s. 279; T. Zbiegień, *op. cit.*, s. 307; D.P. Kała, Skarga..., s. 61.

⁷⁰ Odpowiednio: wyr. SA w Warszawie z 22.7.2002 r. (I ACa 1491/01, niepubl.); z 3.12.2004 r. (I ACa 239/04, niepubl.) oraz z 16.12.2004 r. (I ACa 415/04, niepubl.), cyt. za: E. Rablin, *op. cit.*, s. 34.

⁷¹ Wyr. SA w Warszawie z 3.12.2004 r. (I ACa 239/04, niepubl.), cyt. za: E. Rablin, *op. cit.*, s. 34.

⁷² Por. M. Łaszczuk, J. Szpara, *op. cit.*, s. 603.

⁷³ A. Marek, Prawo karne, Warszawa 2006, s. 94.

osób biorących udział w postępowaniu arbitrażowym⁷⁴. Może to być np. przestępstwo bezprawnego wpływania na uczestników postępowania określone w art. 245 KK lub niszczenia informacji (art. 268 KK). Podrobienie dokumentu polega na sporządzeniu dokumentu prywatnego lub urzędowego, który ma imitować dokument autentyczny. Może to polegać np. na dodaniu treści, spreparowaniu dokumentu w imieniu osoby istniejącej lub fikcyjnej, podpisaniu dokumentu autentycznego cudzym nazwiskiem. Przerobienie dokumentu polega na bezprawnym dokonaniu przekształceń w autentycznym dokumencie, co powoduje zmianę jego treści bądź znaczenia (np. zmiana zapisów, usunięcie określonych fragmentów)⁷⁵. Podrobienie lub przerobienie dokumentu musi pozostawać w związku przyczynowym z wydaniem wyroku, aby móc być podstawą skargi⁷⁶. Podstawy skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego nie będzie więc stanowił dokument nieistotny dla rozstrzygnięcia sprawy, choćby był podrobiony lub przerobiony⁷⁷. Nie ma także znaczenia, czy przestępstwo zostało popełnione przez stronę, jej pełnomocnika czy też osobę trzecią⁷⁸.

W doktrynie podnosi się wątpliwość co do zasadności wyodrębnienia tej podstawy skargi. Uznaje się, że zachowania, które można by kwalifikować jako przestępstwa, można rozważać w ramach klauzuli porządku publicznego. Uznaje się także, że w braku skazującego wyroku sądu karnego w odniesieniu do czynów, które należałoby kwalifikować jako mające tę podstawę, to sąd cywilny będzie musiał dokonać samodzielnie ustaleń czy doszło do popełnienia przestępstwa, czy nie⁷⁹.

6. Powaga rzeczy osądzonej (*res iudicata*)

W myśl art. 1206 § 1 pkt 6 KPC, jeżeli w tej samej sprawie między tymi samymi stronami zapadł prawomocny wyrok sądu, strona może żądać uchylenia wyroku sądu polubownego. W doktrynie podnosi się, że w międzynarodowej literaturze poświęconej sądownictwu polubownemu przypadek istnienia innego wyroku jest kwalifikowany do podstawy skargi, jaką jest klauzula porządku publicznego⁸⁰. Pojęcie sądu należy wyklądać w sposób szeroki. Może to być wyrok sądu państwowego wydany w Polsce bądź wyrok wydany przez sąd państwowy w państwie obcym, a uznany w naszym kraju⁸¹. Może to być także wyrok sądu polubownego wydany w Polsce lub za granicą, po jego uznaniu lub stwierdzeniu wykonalności przez sąd państwowy w Rzeczypospolitej⁸².

⁷⁴ Por. R. Morek, *op. cit.*, s. 264; T. Ereciński, K. Weitz, *op. cit.*, s. 397.

⁷⁵ Por. A. Marek, *op. cit.*, s. 665.

⁷⁶ Zob. orz. SN z 5.2.1999 r. (III CKN 1075/98, OSNC 1999, Nr 7–8, poz. 138), cyt. za: T. Ereciński, K. Weitz, *op. cit.*, s. 398.

⁷⁷ Por. R. Morek, *op. cit.*, s. 264–265; T. Ereciński, K. Weitz, *op. cit.*, s. 398; D.P. Kała, Skarga..., s. 62.

⁷⁸ Por. M. Łaszczuk, J. Szpara, *op. cit.*, s. 603.

⁷⁹ Por. *ibidem*, s. 603–604.

⁸⁰ Por. *ibidem*, s. 605.

⁸¹ Por. T. Ereciński, K. Weitz, *op. cit.*, s. 398; M. Łaszczuk, J. Szpara, *op. cit.*, s. 605.

⁸² Por. Ł. Błaszczak, M. Ludwik, *op. cit.*, s. 280; T. Ereciński, K. Weitz, *op. cit.*, s. 398; M. Łaszczuk, J. Szpara, *op. cit.*, s. 39; D.P. Kała, Skarga..., s. 62; K. Weitz, Uchylenie wyroku sądu polubownego z powodu prawomocnego wyroku sądu (art. 1206 § 1 pkt 6 k.p.c.), [w:] Księga pamiątkowa 60-lecia Sądu Arbitrażowego, *op. cit.*, s. 700.

Przy czym wyroki takie muszą charakteryzować się prawomocnością w chwili, gdy zapadł wyrok sądu polubownego, którego uchylenia się żąda⁸³.

III. Podstawy uchylenia wyroku arbitrażowego uwzględniane przez sąd państwowy *ex officio*

Uchylenie wyroku sądu polubownego następuje także wtedy, gdy sąd państwowy stwierdził, że według ustawy spór nie może być rozstrzygnięty przez sąd polubowny lub wyrok sądu polubownego jest sprzeczny z podstawowymi zasadami porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej (art. 1206 § 2 pkt 1 i 2 KPC). Mamy tu do czynienia odpowiednio z brakiem zdatności arbitrażowej oraz klauzulą porządku publicznego. Sąd państwowy, przyjmując skargę o uchylenie wyroku sądu polubownego, jest związany podstawami powołanymi przez strony. Niezależnie od twierdzeń stron sąd obligatoryjnie bada wyrok sądu polubownego w świetle zdatności arbitrażowej oraz klauzuli porządku publicznego⁸⁴. Strona może powołać te dwie przesłanki niezależnie od faktu, że wyrok arbitrażowy jest badany w ich świetle z urzędu. Przesłanka klauzuli porządku publicznego jest jedną wśród innych przesłanek uchylenia wyroku sądu polubownego, która daje sądowi państwowemu prawo merytorycznej kontroli orzeczenia arbitrażowego. Taka możliwość jest przewidziana przez większość obcych systemów arbitrażowych⁸⁵.

1. Brak zdatności arbitrażowej

Zdatność arbitrażowa „oznacza właściwość sprawy (sporu), która powoduje, że może ona zostać poddana przez strony pod rozstrzygnięcie sądu polubownego (...) w wyniku sporządzenia zapisu na sąd polubowny”⁸⁶. Pojęcie to zostało wprowadzone do polskiego języka prawniczego stosunkowo niedawno⁸⁷. W art. 1157 KPC został określony zakres sporów, które mają zdatność arbitrażową. W myśl tego artykułu, jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej, strony mogą poddać pod rozstrzygnięcie sądu polubownego spory o prawa majątkowe lub spory o prawa niemajątkowe – mogące być przedmiotem ugody sądowej⁸⁸,

---

⁸³ Por. R. Morek, *op. cit.*, s. 265; T. Ereciński, K. Weitz, *op. cit.*, s. 398; M. Laszczuk, J. Szpara, *op. cit.*, s. 606.

⁸⁴ Obligatoryjne badanie z urzędu czy wyrok sądu polubownego nie narusza zasad praworządności i do-
brych obyczajów – potwierdził SN w wyr. z 17.2.2009 r. (II CSK 530/08, Legalis).

⁸⁵ Por. T. Ereciński, K. Weitz, *op. cit.*, s. 399.

⁸⁶ *Ibidem*, s. 116.

⁸⁷ Zaproponował je A.W. Wiśniewski, Rozstrzyganie sporów korporacyjnych spółek kapitałowych przez sądy polubowne – struktura problemu (cz. I), Pr. Sp. 2005, Nr 4, s. 10; G. Skowroński, O pojęciu arbitrażowości sporu – zarys prawnoporównawczy, PUG 2011, Nr 2, s. 32 – proponuje termin arbitrażowość; wydaje się jednak, że termin „zdatność arbitrażowa” przyjął się już na dobre w piśmiennictwie i judykaturze poświęconej sądownictwu polubownemu. Wprowadzanie nowego terminu obecnie wydaje się bezcelowe; zob. A. Catus, Sprawa zdatności arbitrażowej w prawie angielskim i w prawie amerykańskim (federalnym i stanowym), [w:] Księga pamiątkowa 60-lecia Sądu Arbitrażowego, *op. cit.*, s. 513–541.

⁸⁸ A.W. Wiśniewski, Zdolność i zdatność arbitrażowa, [w:] A. Szumański (red.), System Prawa Handlowego..., s. 237–238, 256 – autor krytycznie odnosi się do uzależnienia zdatności arbitrażowej sporów o prawa majątkowe od zdatności ugodowej. Uznaje natomiast jako słuszne uzależnienie zdatności arbitrażowej sporów o prawa niemajątkowe od zdatności ugodowej, zob. s. 248.

z wyjątkiem spraw o alimenty⁸⁹. Zdatność arbitrażową posiadają także spory z zakresu prawa pracy (art. 1164 KPC) oraz spory o ustalenie nieistnienia bądź stwierdzenia nieważności umowy⁹⁰. Spory niemieszczące się w tym zakresie wyznaczonym przez art. 1157 KPC rozstrzygane są przez sądy państwowe. Przy czym należy zauważyć, że zdatność arbitrażową będą miały sprawy cywilne, dla których dopuszczalna jest droga sądowa⁹¹. W doktrynie do praw majątkowych zalicza się: prawa rzeczowe, wierzytelności, prawa rodzinne o charakterze majątkowym, prawa na dobrach niematerialnych o charakterze majątkowym, prawa spadkowe; także roszczenia majątkowe służące ochronie dóbr niemajątkowych⁹². Do praw niemajątkowych zalicza się: prawa osobiste, prawa niemajątkowe na dobrach niematerialnych, prawa rodzinne niemajątkowe⁹³. Sporna jest kwalifikacja praw korporacyjnych wspólników w spółkach handlowych⁹⁴. W znowelizowanych przepisach zdatność arbitrażowa została uzależniona od zdatności ugodowej. Wobec sporów w interpretacji art. 1157 KPC należy uznać za słuszne stanowisko, według którego warunek zdatności ugodowej odnosi się zarówno do sporów o prawa niemajątkowe, jak i majątkowe⁹⁵. Kognicji sądów

⁸⁹ G. Skowroński, *op. cit.*, s. 34, 35 uznaje, że: „należy dążyć do ograniczenia nadzoru sądów krajowych oraz opowiedzieć się za szerokim ujęciem arbitrażowości”; „im więcej ograniczeń dotyczących arbitrażowości, tym większe ryzyko zmarginalizowania sądownictwa polubownego w obrocie gospodarczym. Jeżeli zależy nam na przyszłości i rozwoju arbitrażu, powinniśmy opowiedzieć się za jak najbardziej liberalną i szeroką definicją, ale także wykładnią arbitrażowości sporów o charakterze biznesowym”; „Z drugiej strony należy wystrzegać się, zbyt ogólnikowo definiowania arbitrażowości”; „wszystkie spory o prawa majątkowe winny posiadać arbitrażowość. Warunkiem arbitrażowości sporów o prawa niemajątkowe powinno być kryterium możliwości rozporządzania prawem przez strony (możliwość zawarcia ugody)”. Akcenty prawnoporównawcze zob. A.W. Wiśniewski, *Zdolność i zdatność...*, s. 229–232.

⁹⁰ Takie stanowisko zajął SN w post. z 21.5.2010 r. (II CSK 670/09, OSNC 2010, Nr 12, poz. 170); stanowisko to popiera A. Szlęzak, *Zdatność arbitrażowa w sporach o ustalenie nieważności umowy – komentarz do orzeczenia Sądu Okręgowego w Toruniu z 21 grudnia 2009 r. oraz Sądu Najwyższego z 21 maja 2010 r.*, [w:] *Księga pamiątkowa 60-lecia Sądu Arbitrażowego*, *op. cit.*, s. 318; SN w uchw. z 23.9.2010 r. (III CZP 57/10, OSNC 2011, Nr 2, poz. 14) uznał, że spór o ustalenie nieistnienia stosunku prawnego wynikającego z umowy z powodu jej nieważności może być poddany przez strony pod rozstrzygnięcie sądu polubownego (art. 1157 KPC).

⁹¹ Por. R. Morek, *op. cit.*, s. 116; Ł. Błaszczak, M. Ludwik, *op. cit.*, s. 102; T. Ereciński, K. Weitz, *op. cit.*, s. 117. Pogląd ten jest uznawany przez innego autora za uproszczony i dyskusyjny, zob. A.W. Wiśniewski, *Zdolność i zdatność...*, s. 250–253.

⁹² Por. T. Ereciński, K. Weitz, *op. cit.*, s. 118.

⁹³ Por. *ibidem*.

⁹⁴ Por. szerzej o różnicach między doktryną a judykaturą – T. Ereciński, K. Weitz, *op. cit.*, s. 119. Co do zdatności arbitrażowej sporów ze stosunku spółki zob. uchw. SN z 7.5.2009 r. (III CZP 13/09, OSNC 2010, Nr 1, poz. 9), w której SN uznał, że art. 1163 § 1 KPC nie zawiera normy szczególnej w stosunku do art. 1157 KPC w zakresie wymagania, aby spory poddane pod rozstrzygnięcie sądu polubownego mogły być przedmiotem ugody sądowej. Uznał tym samym, że wymaganie zdatności ugodowej jako kryterium zdatności arbitrażowej obowiązuje również w sporach ze stosunku spółki. Omówienie tej uchwały zob. K. Weitz, *Granice zdatności arbitrażowej sporów ze stosunku spółki (relacja między art. 1157 i art. 1163 § 1 k.p.c.)*, *Pal.* 2009, Nr 11–12, s. 252–255 wraz z cytowaną tam literaturą dotyczącą różnic w doktrynie w tym zakresie. Głosy do tej uchwały: P. Błaszczak, *Zdatność arbitrażowa sporów ze stosunku spółki handlowej*, *Glosa* 2010, Nr 1, s. 22–29; A. Szumański, *Sąd polubowny a ugoda sądowa*, *Glosa* 2010, Nr 1, s. 14–21.

⁹⁵ Por. m.in. Ł. Błaszczak, M. Ludwik, *op. cit.*, s. 100; T. Ereciński, K. Weitz, *op. cit.*, s. 121. Zob. orz. SN z 7.5.2009 r. (III CZP 13/09, OSNC 2010, Nr 1, poz. 9); takie stanowisko także SO w Toruniu w orz. z 21.12.2009 r. (VI CG 94/09, niepubl.), cyt. za: A. Szlęzak, *Zdatność arbitrażowa w sporach o ustalenie nieważności umowy – komentarz do orzeczenia Sądu Okręgowego w Toruniu z 21 grudnia 2009 r. oraz Sądu Najwyższego z 21 maja 2010 r.*, [w:] *Księga pamiątkowa 60-lecia Sądu Arbitrażowego*, *op. cit.*, s. 315. Takie stanowisko zajął także SN w post. z 21.5.2010 r. (II CSK 670/09, OSNC 2010, Nr 12, poz. 170); odmienne stanowisko, według którego tylko spory o prawa niemajątkowe są uzależnione od zdatności ugodowej, zajmują R. Morek, *op. cit.*, s. 115; A. Zieliński, *op. cit.*, s. 1633–1634.

polubownych mogą być poddane sprawy niezależnie od tego, czy byłyby one rozpatrywane w trybie procesowym czy nieprocesowym⁹⁶. Przed sądem polubownym można zażądać zarówno zasądzenia świadczenia, ustalenia stosunku prawnego i prawa, jak i ukształtowania stosunku prawnego⁹⁷. W doktrynie uznaje się, że zdatność arbitrażową jako podstawę skargi o uchylenie wyroku należy oceniać według stanu prawnego obowiązującego w chwili orzekania przez sąd państwowy⁹⁸.

2. Klauzula porządku publicznego

Według jednego z autorów najważniejszą zmianą wprowadzoną w wyniku nowelizacji przepisów arbitrażowych z 2005 r. było zastąpienie pojęcia praworzędności i zasad współżycia społecznego pojęciem klauzuli porządku publicznego⁹⁹. Wykładnia tejże instytucji może bazować na doświadczeniach związanych z jej stosowaniem na mocy przepisów międzynarodowego prawa prywatnego oraz prawa procesowego (uznawanie i wykonywanie orzeczeń zagranicznych)¹⁰⁰. W doktrynie podnosi się, że klauzula porządku publicznego budzi najwięcej wątpliwości interpretacyjnych¹⁰¹. Słusznie uznaje się w piśmiennictwie, że tą klauzulą „należy posługiwać się rozważnie, sięgając doń wyjątkowo i nie wychodząc poza granice istotnych potrzeb”¹⁰². Szerokie zastosowanie klauzuli porządku publicznego, szczególnie w handlu międzynarodowym, mogłoby prowadzić do uznania, że prawo danego państwa jest nieprzychylnie dla arbitrażu¹⁰³. W doktrynie uznaje się, że ocena, czy dane orzeczenie uchybia podstawowym zasadom porządku prawnego, powinna być każdorazowo formułowana zawężająco, a uchylenie wyroku sądu polubownego na mocy klauzuli powinno mieć miejsce wówczas, gdyby tenże wyrok istotnie naruszał podstawowe zasady porządku prawnego¹⁰⁴. Aktualność zachowuje orzeczenie SN, w którym stwierdził on, że naruszenie zasad współżycia społecznego jako podstawy uchylenia wyroku sądu

⁹⁶ Por. *Ł. Błaszczak, M. Ludwik, op. cit.*, s. 101; *T. Ereciński, K. Weitz, op. cit.*, s. 122.

⁹⁷ Por. *R. Morek, op. cit.*, s. 115; *T. Ereciński, K. Weitz, op. cit.*, s. 117.

⁹⁸ Por. *M. Łaszczuk, J. Szpara, op. cit.*, s. 607.

⁹⁹ Por. *T. Ereciński, Podstawy skargi...*, s. 52; *T. Ereciński, K. Weitz, op. cit.*, s. 399; *M. Prusak, op. cit.*, s. 108; zob. *E. Rablin, op. cit.*, s. 35. W tej części pracy określenia „klauzula” i „klauzula porządku publicznego” znaczą jedno i to samo. W dniu 21.10.2009 r. *K. Weitz* wygłosił w Sądzie Arbitrażowym przy KIG referat pt. „Klauzula porządku publicznego jako podstawa uchylenia wyroku sądu polubownego – uwagi na tle praktyki sądów” w ramach konferencji poświęconej relacjom między sądownictwem powszechnym a sądownictwem polubownym, referat opublikowany w *Biul. Arb.* 2010, Nr 1, s. 14–28.

¹⁰⁰ Por. *T. Ereciński, Podstawy skargi...*, s. 53; *T. Ereciński, K. Weitz, op. cit.*, s. 399; *M. Prusak, op. cit.*, s. 108; *K. Weitz, Klauzula porządku publicznego jako podstawa uchylenia wyroku sądu polubownego na tle praktyki sądów, Biul. Arb.* 2010, Nr 1, s. 14; zob. także *M. Zachariasiewicz, Klauzula porządku publicznego jako podstawa odmowy uznania lub wykonania orzeczenia sądu polubownego w polskim prawie arbitrażowym na tle prawnoporównawczym, PPPM 2010, t. 6, s. 61–114.*

¹⁰¹ Por. *T. Zbiegień, op. cit.*, s. 308; *E. Rablin, op. cit.*, s. 35.

¹⁰² Por. *M. Pilich, Klauzula porządku publicznego w postępowaniu o uznanie i wykonanie zagranicznego orzeczenia arbitrażowego, KPP 2003, z. 1, s. 179; R. Morek, op. cit.*, s. 267; *M. Pazdan, Prawo prywatne międzynarodowe, Warszawa 2008, s. 75.*

¹⁰³ Por. *T. Ereciński, K. Weitz, op. cit.*, s. 370, 402.

¹⁰⁴ Por. *R. Morek, op. cit.*, s. 267; *T. Ereciński, K. Weitz, op. cit.*, s. 400; *T. Zbiegień, op. cit.*, s. 309–310; *Ł. Błaszczak, op. cit.*, s. 14; *M. Prusak, op. cit.*, s. 108. *K. Weitz, Klauzula...*, s. 17 uznaje, że polski ustawodawca nie wymaga istotnego naruszenia i dodatkowe kwantyfikatory określające skalę naruszenia są nieuzasadnione.

polubownego w d. art. 712 § 1 pkt 4 KPC zostało „sprowadzone do granic wyjątkowości”¹⁰⁵. Poglądy orzecznictwa i doktryny sformułowane w odniesieniu do d. art. 712 § 1 pkt 4 KPC w większości zachowują swoją aktualność i należy je stosować odpowiednio¹⁰⁶.

Klauzula porządku publicznego (ang. *public policy*, fr. *ordre public*, niem. *öffentliche Ordnung*) służy ochronie porządku prawnego państwa, w którym orzeczenie prawne ma odnieść skutek¹⁰⁷. Nie budzi wątpliwości w doktrynie, że należy ją uznać za klauzulę generalną¹⁰⁸. Każdorazowa jej konkretyzacja pozostawiona jest swobodzie sędziego¹⁰⁹. Należy zwrócić uwagę, że ustawodawca przez sformułowanie art. 1206 § 2 pkt 2 KPC zrównał pojęcie klauzuli porządku publicznego z podstawowymi zasadami porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej. W doktrynie nie ma zgodności, czy istnieje tzw. międzynarodowy porządek publiczny. Koncepcja ta cieszy się zainteresowaniem głównie na gruncie prawa francuskiego. Niektórzy autorzy w ogóle sprzeciwiają się potrzebie istnienia takiej koncepcji, z racji trudności, jakie pojawiają się w rozumieniu pojęć „krajowy”, „międzynarodowy” czy „ponadnarodowy”¹¹⁰. Niezależnie od tych sporów ustawodawca polski wyraźnie wskazał granice porządku prawnego, ograniczając go do porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej. Nie budzi wątpliwości w doktrynie, że do podstawowych zasad porządku prawnego należy zaliczyć fundamentalne zasady ustroju społeczno-politycznego, a więc zasady konstytucyjne oraz naczelnne zasady innych dziedzin prawa (cywilnego, procesowego, rodzinnego, pracy)¹¹¹. Mając na uwadze kontrolę wyroku sądu polubownego, do podstawowych zasad porządku prawnego należy zaliczyć zasady: równości, kontradiktoryjności, dyspozycyjności, zdatności arbitrażowej, autonomiczności klauzuli arbitrażowej, zasadę *kompetenz-kompetenz*¹¹² i zasadę autonomii woli¹¹³. W orzecznictwie za podstawowe zasady

¹⁰⁵ Zob. orz. SN z 27.4.1988 r. (I CR 81/88, Legalis).

¹⁰⁶ Por. R. Morek, *op. cit.*, s. 266; T. Ereciński, K. Weitz, *op. cit.*, s. 400.

¹⁰⁷ Por. M. Pilich, *op. cit.*, s. 157; Ł. Błaszczak, M. Ludwik, *op. cit.*, s. 281; T. Zbiegień, *op. cit.*, s. 308; Ł. Błaszczak, *op. cit.*

¹⁰⁸ Por. M. Pilich, *op. cit.*, s. 181; Ł. Błaszczak, M. Ludwik, *op. cit.*, s. 281; Ł. Błaszczak, *op. cit.*, s. 12; M. Prusak, *op. cit.*, s. 107; M. Łaszczuk, J. Szpara, *op. cit.*, s. 609; D.P. Kała, Skarga..., s. 63; tak też SN w post. z 26.2.2003 r. (II CK 13/03, OSNC 2004, Nr 5, poz. 80).

¹⁰⁹ Por. M. Łaszczuk, J. Szpara, *op. cit.*, s. 609; D.P. Kała, Skarga..., s. 63; K. Weitz, Klauzula..., s. 17.

¹¹⁰ Zob. M. Pilich, *op. cit.*, s. 177–178; T. Ereciński, K. Weitz, *op. cit.*, s. 370. Co do rozumienia pojęć „międzynarodowy porządek publiczny”, „krajowy (państwowy) porządek publiczny”, „ponadnarodowy porządek publiczny” i zasadności takiego rozróżnienia zob. Ł. Błaszczak, *op. cit.*, s. 9–10.

¹¹¹ Por. R. Morek, *op. cit.*, s. 267; T. Ereciński, K. Weitz, *op. cit.*, s. 399; T. Zbiegień, *op. cit.*, s. 309; Ł. Błaszczak, *op. cit.*, s. 14. Takie stanowisko zajął także SN w post. z 21.4.1978 r. (IV CR 65/78, OSNC 1979, Nr 1, poz. 12) i z 21.6.1985 r. (III CRN 58/85, NP 1987, Nr 11–12, s. 174) oraz w post. z 26.2.2003 r. (II CK 13/03, OSNC 2004, Nr 5, poz. 80); wyr. SN z 30.9.2010 r. (I CSK 342/10, Legalis); wyr. SN z 9.9.2010 r. (I CSK 535/09, niepubl.) – glosa do tego orzeczenia zob. M. Neumann, Klauzula porządku publicznego a treść wyroku sądu polubownego, Glosa 2011, Nr 2, s. 61–67.

¹¹² Szerzej na temat tej zasady zob. J. Okolski, M. Wach, Zasada Kompetenz-Kompetenz w prawie arbitrażowym, ze szczególnym uwzględnieniem regulacji Sądu Arbitrażowego przy Krajowej Izbie Gospodarczej, [w:] Księga pamiątkowa 60-lecia Sądu Arbitrażowego, *op. cit.*, s. 242–255.

¹¹³ Por. Ł. Błaszczak, M. Ludwik, *op. cit.*, s. 285; T. Zbiegień, *op. cit.*, s. 309; Ł. Błaszczak, *op. cit.*, s. 14–17. Szerzej o zasadach: G. Bolard, Zasada kontradiktoryjności przed arbitrami, AUMCS 1999, vol. XLVI, s. 63–67; A. Jakubecki, Naczelnne zasady postępowania cywilnego w świetle nowelizacji Kodeksu postępowania cywilnego, [w:] Czterdziestolecie Kodeksu postępowania cywilnego. Zjazd katedr postępowania cywilnego w Zakopanem (7–9.10.2005 r.), Kraków 2006; Ł. Błaszczak, M. Ludwik, *op. cit.*, s. 138–144; T. Ereciński, K. Weitz, *op. cit.*, s. 279–284; Ł. Błaszczak, *op. cit.*, s. 14–17.

polskiego porządku prawnego uznano m.in. zasady: restytucyjnego charakteru odpowiedzialności odszkodowawczej, równego traktowania wierzycieli w postępowaniu układowym, wolności gospodarczej i swobodę umów, autonomii woli stron i równości podmiotów, sprawiedliwości społecznej i zasadę *pacta sunt servanda*, w zakresie procesowego porządku publicznego – zasadę wszechstronnego rozpoznania sprawy, jeżeli jej naruszenie ma charakter rażący¹¹⁴. Naruszenie porządku prawnego może polegać na naruszeniu przepisów o charakterze materialnym lub procesowym. W związku z tym można mówić o materialnym porządku prawnym lub procesowym porządku prawnym¹¹⁵. Niektórzy autorzy uznają, że w przypadku kontroli orzeczenia arbitrażowego mamy do czynienia przede wszystkim z naruszeniem procesowego porządku prawnego. Pod uwagę więc należy brać podstawowe zasady prawa procesowego. Przy czym postępowanie przed sądem polubownym nie jest tak sformalizowane jak przed sądem państwowym i trzeba uwzględnić te zasady, które mają fundamentalne znaczenie z punktu widzenia sądownictwa polubownego¹¹⁶. Zastosowanie klauzuli porządku publicznego będzie zachodziło także w przypadku naruszenia zasad prawa materialnego (np. prawa gospodarczego, prawa konkurencji), w tym także międzynarodowego prawa prywatnego¹¹⁷. Należy się zgodzić z poglądem, że w przypadku gdy strony upoważnią arbitrów do rozstrzygnięcia sporu według ogólnych zasad prawa lub zasad słuszności, zastosowanie klauzuli porządku publicznego jest wątpliwe¹¹⁸. Wypada także zauważyć, że nie zawsze to, co stanowi podstawę uchylenia orzeczenia krajowego na podstawie klauzuli porządku publicznego, będzie miało zastosowanie do orzeczenia zagranicznego. Przykładem może być tutaj kwestia uzasadniania orzeczenia¹¹⁹. Jeżeli chodzi o moment, w którym należy badać zgodność orzeczenia z klauzulą porządku publicznego, to w doktrynie wyrażane są dwa stanowiska. Według pierwszego uznaje się, że momentem tym jest chwila rozpoznawania skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego¹²⁰. Według drugiego uznaje się, że momentem tym jest data wydania orzeczenia¹²¹. Niewątpliwie za słuszny należy uznać pogląd drugi.

¹¹⁴ Cyt. za: *M. Łaszczuk, J. Szpara, op. cit.*, s. 104; *K. Weitz, Klauzula...*, s. 28 stwierdził, że „judykatura polskich sądów, jak się na nią patrzy całościowo, nie daje nawet w ogólnym zarysie wyobrażenia co do tego, jaki jest kształt podstawowych zasad porządku prawnego. (...) Niestety czasami judykatura próbuje odwoływać się do daleko idących zasad, zwłaszcza konstytucyjnych, które pozostają w luźnym albo żadnym związku z konkretną sprawą”.

¹¹⁵ Por. *M.R. Sammaratano, International arbitration law and practice, The Hague 2001*, s. 507; *M. Łaszczuk, J. Szpara, op. cit.*, s. 609.

¹¹⁶ Por. *Ł. Błaszczak, M. Ludwik, op. cit.*, s. 282–283; *T. Zbiegień, op. cit.*, s. 309; *Ł. Błaszczak, op. cit.*, s. 13; *M. Prusak, op. cit.*, s. 107.

¹¹⁷ Por. *T. Zbiegień, op. cit.*, s. 309; *Ł. Błaszczak, op. cit.*, s. 13–14.

¹¹⁸ Por. *T. Ereciński, K. Weitz, op. cit.*, s. 402; *M. Prusak, op. cit.*, s. 107; odmiennie *M. Łaszczuk, J. Szpara, op. cit.*, s. 610.

¹¹⁹ W Danii zagraniczne orzeczenia niezawierające uzasadnienia uznaje się za zgodne z prawem, w przeciwieństwie do orzeczeń duńskich, które muszą mieć uzasadnienie, por. *T. Ereciński, K. Weitz, op. cit.*, s. 403.

¹²⁰ Na tle uznania orzeczenia zagranicznego por. *J. Jodłowski, Chwila miarodajna dla ustalenia warunków uznania orzeczeń zagranicznych, NP 1977, Nr 12*, s. 1573; *Ł. Błaszczak, M. Ludwik, op. cit.*, s. 287; *Ł. Błaszczak, op. cit.*, s. 19.

¹²¹ Por. *M. Łaszczuk, J. Szpara, op. cit.*, s. 612; *A.W. Wiśniewski, Klauzula porządku publicznego jako podstawa uchylenia wyroku sądu arbitrażowego (ze szczególnym uwzględnieniem stosunków krajowego obrotu gospodarczego), ADR 2009, Nr 2*, s. 120.

Naruszenie zasad konstytucyjnych stanowiące podstawę powołania się na praworządność stwierdził SN w wyr. z 28.4.2000 r.¹²²: „Wyrok sądu polubownego, ustalający skuteczność potrącenia z oczywistym naruszeniem art. 505 pkt 1 KC w zw. z art. 14 ust. 3a ustawy z 19 października 1991 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa (...) i w rezultacie godzący w konstytucyjne zasady: sprawiedliwości społecznej, społecznej gospodarki rynkowej oraz ochrony praw majątkowych, uchybia praworządności”. Sąd Najwyższy orzekł także, że naruszenie prawa materialnego przez sąd polubowny jedynie wtedy uzasadnia uchylenie wyroku tego sądu, gdy łączy się z uchybieniem praworządności. Sama mylna wykładnia prawa materialnego przez sąd polubowny nie może usprawiedliwiać skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego¹²³.

W innym orzeczeniu SN stwierdził: „Wyrok sądu polubownego aprobujący – z naruszeniem wymogów określonych przepisami ustawy – skutki postępowania przetargowego, pozbawiające skarżącego możliwości skutecznego ubiegania się o przyjęcie jego oferty, może uchybiać konstytucyjnej zasadzie wolności działalności gospodarczej”¹²⁴.

Sąd Najwyższy uznał, że naruszenie prawa materialnego stanowi podstawę skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego, jeżeli doprowadziło do rozstrzygnięcia jawnie gwałcącego naczelną zasadę obowiązującego porządku prawnego¹²⁵. W innym orzeczeniu: „Mylnej wykładni prawa materialnego przez sąd polubowny nie można oceniać jako uchybienia praworządności w rozumieniu art. 712 pkt 4 KPC, w szczególności nie można uważać za takie uchybienie zastosowania przez sąd polubowny przepisów o przedawnieniu lub prekluzji, choćby nastąpiło na podstawie ich błędnej wykładni”¹²⁶. W niepublikowanym orzeczeniu SN uznał, że rozstrzygnięcie niezgodne z niektórymi przepisami prawa materialnego nie uchybia praworządności¹²⁷. Podobne orzeczenie wydał Sąd Apelacyjny w Warszawie: „(...) naruszenie przez sąd polubowny przepisów prawa materialnego, ich błędna wykładnia, wadliwe wskutek tego rozstrzygnięcie samo w sobie nie stanowi naruszenia zasady praworządności. Naruszenie prawa materialnego musi być tego rodzaju, że doprowadziło do wydania orzeczenia, które swoją treścią narusza podstawowe zasady państwa prawa”¹²⁸. W wyroku z 2003 r. SN uznał, że zaskarżenie wyroku naruszającego zasady porządku prawnego jest uzasadnione, gdy ten wyrok narusza podstawowe zasady państwa i prawa¹²⁹.

¹²² Por. wyr. SN z 28.4.2000 r. (II CKN 267/00, OSNC 2000, Nr 11, poz. 203); zob. także aprobującą glosę: *M. Bieniak*, MoP 2002, Nr 2, s. 82.

¹²³ Por. uzasadnienie wyroku, w którym SN odwołał się do licznych wcześniejszych orzeczeń, które wpisują się w ten kierunek orzecznictwa, PUG 2000, Nr 11, s. 28.

¹²⁴ Wyr. SN z 11.7.2002 r. (IV CKN 1211/00, OSNC 2003, Nr 9, poz. 125).

¹²⁵ Orz. SN z 14.11.1960 r. (II CR 1044/59, OSN 1962, Nr 1, poz. 24); wyr. SN z 3.9.2009 r. (I CSK 53/09, Biul. SN 2009, Nr 12, s. 9).

¹²⁶ Wyr. SN z 21.12.1973 r. (I CR 663/73, OSPiKA 1975, Nr 1, poz. 4) z aprobującą glosą *J. Łopuskiego*, OSPiKA 1975, Nr 1, poz. 4, s. 14.

¹²⁷ Orz. SN z 28.11.2000 r. (IV CKN 171/00, Legalis).

¹²⁸ Orz. SA w Warszawie z 29.5.2000 r. (I ACa 65/00, OSA 2001, Nr 2, poz. 10).

¹²⁹ Zob. wyr. SN z 26.8.2003 r. (IV CK 17/02, OSN 2004, Nr 6, s. 45); podobnie wyr. SA w Warszawie z 29.11.2006 r. (I ACa 657/06, niepubl.) oraz wyr. SN z 11.5.2007 r. (I CSK 82/07, OSNC 2008, Nr 6, poz. 64).

„Naruszenie przepisów ogólnych cywilnego prawa procesowego, jak i naczelnych zasad postępowania cywilnego może stanowić uzasadnioną podstawę do uchylenia wyroku sądu polubownego, jeżeli doprowadziło w swym wyniku do naruszenia podstawowych zasad porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej”¹³⁰.

Sąd państwowy, dokonując kontroli wyroku sądu polubownego, nie sprawdza, czy znajduje on oparcie w faktach przytoczonych przez strony oraz czy fakty te zostały prawidłowo ustalone. Narusza jednak zasadę praworządności wyrok sądu polubownego, który jest oczywiście niezgodny ze stanem faktycznym¹³¹.

Uchybienia dotyczące np. składu sądu polubownego lub przepisów o postępowaniu przed tym sądem nie powinny stanowić przesłanki odwołania się do klauzuli porządku publicznego jako podstawy skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego. Sąd Najwyższy stwierdził¹³², że naruszenie porządku publicznego lub dobrych obyczajów powinno dotyczyć treści samego orzeczenia. Tym samym wyznaczył granicę między klauzulą porządku publicznego a innymi podstawami skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego¹³³.

ABSTRACT

Grounds for complaint (Article 1206 § 1 of the Code of Civil Procedure section 1–4) were modelled on the UNCITRAL Model Law. Compared to the premises of the former Article 712 have partial adjustment to their modernization. Article 1206 of the Code of Civil Procedure exhaustively lists the grounds for an action aiming at annulment of an arbitration award. A party must rely on one or more grounds. In the doctrine there is agreement that this directory is closed, the parties can not expand this folder in the arbitration clause, and only under the conditions of art. 1206 may arbitration award be avoided.

---

¹³⁰ Wyr. SN z 13.12.2006 r. (II CSK 289/06, OSG 2007, Nr 12, poz. 123).

¹³¹ Zob. orz. SN z 15.2.1964 r. (I CR 123/63, OSNC 1965, Nr 4, poz. 61).

¹³² Zob. orz. SN z 8.2.1937 r. (C III 1254/35, Zb. Orz. 1938, poz. 44).

¹³³ Odmienne na ten temat *M. Łaszczuk, J. Szpara, op. cit.*, s. 612 – autorzy twierdzą, że zastosowanie klauzuli porządku publicznego z urzędu mogą uzasadniać także takie naruszenia, które mogłyby podpadać pod inne podstawy uchylenia, w szczególności te wnoszone na wniosek strony.